

očuvanja vlasti" (1990, 66) s jedne strane, jednako kao što je komunistički antifašizam imao pre svega instrumentalnu ulogu pravljenja staljinizma kako tvrdi u knjizi "Prošlost jedne iluzije" s druge strane. Doduše, teško je sporiti krupnu manipulativnu ulogu javnog neprijatelja kod autoritarnih režima i tu Fireova zapažanja nisu uvek neumesna. Ali, pitanje je, može li ova okolnost služiti potiskivanju dubljih idejnih i socijalnih sadržaja ideologije na račun političko manipulativnih. Veber je u svojoj sociologiji religije pomno analizirao različite stupnje hilijazma i ekstaze, ali nikada nije zaboravljao interesnu osnovu raznovrsnih religijskih strasti. (Veber 1997).

Egalitarna strast je kod Firea zajednička osnova raznolikih ideologija i pokreta od jakobinaca do fašista. U "Prošlosti jedne iluzije" obimno uvodno poglavlje koje ima ulogu teorijskog okvira nosi naziv "revolucionarna strast" (Fire 1996, 13-47). Fire ne poima strasti na način kako se to činilo u klasičnoj misli o politici od Makijavelija do Monteskeja (Vid Hiršman 1999). U osmišljavanju jednog od svojih ključnih pojmova (strast), njemu nije zanimljiva Hobsova podela na strasti koje krote (strah od smrti) i strasti koje treba krotiti (bogatstvo, moć). On ne razmatra ni klasičnu mančestersku tezu o "bezazlenosti sticanja novca" i trgovačkim interesima koji krote ubilačke strasti. Nema razlikovanja dobroćudnih i zloćudnih (ideoloških) strasti, ili umerenih ili neumerenih sklonosti u politici. Premda je pod očiglednim uticajem Monteskejeve terminologije o despotizmu, Fire ne piše o strastima u Monteskejevom duhu (teza o nezasitim strastima kao porocima vladara nije ključna kod Firea, kao što ni nepodeljenost vlasti nije ono što mu pre svega smeta u socijalizmu). Izvor terora i totalitarizma su strasti druge vrste. To su usrećiteljske strasti "egalitarne utopije" i "egalitarnog despotizma". Za Firea su opasnije utopijske struje u revolucijama nego pragmatično autoritarne, ergo E. Bloh je opasniji od Staljina. Pravo zaleđe despotizma i totalitarizma jeste težnja za egalitarizmom. Ovde je manje važan prigovor to što Fire, kad razmatra ulogu strasti u istoriji, previđa snagu interesnih (zgrtačkih) strasti koje izviru iz pohlepe za sticanjem o kojima je Marks pisao kao o auri sacra fames. Značajniji je rezolutni zaključak, koji se provlači kroz većinu njegovih knjiga da je egalitarna utopija pravi izvor nasilne politike i terora. Sledeći ovu logiku blizak je Poperu (Popper) i Talmonu (Talmon) koji su gotovo sve utopijske kritičare društvenih nepravdi u Starom i Srednjem veku proglasiti hazardnim vizionarima i latentnim ideolozima nasilja.

Kod objašnjenja novovekovnih revolucija strast ima izraziti prioritet nad interesom i zato se Fire gotovo ne izdiže iznad maglovitog pojma egalitarizma. Njega ponajviše zanima idejno – manipulativni mehanizam revolucija i totalitarizma koji se sastoji od proizvođenja novih neprijatelja. Međutim, Francuska revolucija, otpor aristokratiji i komunistički antifašizam su pre izazvane socijalne i političke reakcije, nego unapred stvorene instrumentalne manipulativne idejne koprene. Fire je, međutim, ubeđen da bi politička reforma bila moguća i bez socijalnih potresa, a pogotovo bez utopije i nasilja. U metodskom pogledu na delu je zaokret od socijalne ka istoriji idejne manipulacije. Britanski istoričar Mek Ger pak tvrdi da se u Francuskoj nije mogao srušiti feudalizam reformama, ne zato što ih nije bilo, već otuda što su propale. Fiziokratski ministar Tirgo (Turgot) je 1776. pokušao da oživi trgovinu, reformiše sistem feudalnih taksu, zabrani gilde, ali su plemstvo i crkva podstakli kralja da ukloni Tirgoa. Jedini uslov reformi bilo je uklanjanje monarhije. (Mc Garr 1998). Fire i revizionisti tvrde da je ključ za razumevanje revolucionarnih zbivanja politički i idejni, ali se ne pitaju zašto su upravo te ideje i grupe izbile u prvi plan, a druge nisu. Revizionisti mahom svode političke sukobe na borbu elita oko vlasti. Od početka revolucije plemstvo je (uz male izuzetke)